

Information om Vägledningsåret

INLEDNING

Ordination i Equmeniakyrkan

En av församlingarnas gemensamma uppgifter i Equmeniakyrkan är att utbilda och ordinera diakoner och pastorer för tjänst. Om den särskilda tjänsten sägs i Teologisk grund för Equmeniakyrkan:

Kvinnor och män ordinerar till diakoner och pastorer efter beslut i kyrkokonferensen. Diakon och pastor utgör två delar av den ordinerade tjänsten med olika inriktning och uppdrag. Den ordinerade tjänsten hör till kyrkan och tar sig uttryck i aktiv tjänst i församling genom diakonala eller pastorala uppdrag men behöver inte vara av anställningskaraktär.

Ordinationen innebär bekräftelse på Guds och människors kallelse samt ger behörighet till tjänst i församlingarna. Vid ordinationen bekräftar diakoner och pastorer sin tro på Jesus Kristus, sin vilja att följa Equmeniakyrkans gemensamma ordningar och att arbeta för Kristi kyrkas synliga enhet och förverkliga kallelsen med Kristus som förebild. Genom installation mottar den lokala församlingen diakon och pastor.

Tidpunkt för ordination

Metodistkyrkan i Sverige, Svenska Baptistsamfundet och Svenska Missionskyrkan har haft olika ordningar för ordination. Inom Baptistsamfundet och Missionskyrkan skedde ordinationen i slutet av studierna och inom Metodistkyrkan fick pastorerna som regel vänta två år på ordinationen. Sedan ett tiotal år har ett gemensamt samtal förts om att skapa en ny ordning där ordinationen inte sker på våren det läsår studierna förväntas bli avklarade. I flera andra kyrkor finns ordningar som på ett särskilt sätt markerar det första året i tjänst. Samma sak gäller andra yrkesgrupper än diakon och pastor.

Equmeniakyrkans kyrkostyrelse har beslutat om en ordning som började tillämpas under 2014, där diakoner och pastorer ordinerar först efter avslutad utbildning. Det innebär att ordinationen tidigast kan ske knappt ett år efter sista läsårets avslutning. Motiv för detta är bland annat:

- Att skapa en mjukare övergång mellan studier och tjänst
- Att möjligheterna att hitta tjänst före ordinationen ökar
- Att studierna hinner avslutas innan ordination
- Att den som så behöver ges större möjlighet att lära känna Equmeniakyrkan
- Att församlingarna tydligare involveras i det sista året före ordinationen

Året före ordination kallas Vägledningsåret. Det är inte ett praktikår utan första året i tjänst. Målsättningen är att deltagarna i Vägledningsåret fortsätter sina respektive tjänster efter ordinationen. Diakon och pastor under Vägledningsåret har inte lägre lön än diakoner och pastorer tidigare haft under sitt första år som ordinerade. De är lika välutbildade och får dessutom ett större stöd som också kommer församlingen till godo.

Däremot har inte de icke ordinerade pastorerna vigselbehörighet eller absolut tystnadsrätt.

MOMENT UNDER VÄGLEDNINGÅRET

Arbetet med att söka tjänster inleds normalt på hösten under sista läsåret. Diakon- och pastorskandidater erhåller råd och stöd från ansvariga handläggare och regionala kyrkoledare men söker sedan själva lediga tjänster.

Handledning och mentorskap

De diakoner och pastorer som fått församlingstjänst eller motsvarande deltar i Vägledningsåret och arbetar med särskild utsedd mentor och handledare. Mentorn är oftast en erfaren kollega och som regel brukar det inte utgå någon ersättning. Handledaren är vanligtvis professionellt utbildad för sin uppgift och kostnaden finansieras av arbetsgivaren. De som inte fått tjänst kan delta i Vägledningsåret upp till två år senare, men ordineras ändå tillsammans med sina studiekamrater.

Samlingar

Antagningsnämnden i Equmeniakyrkan håller löpande kontakt med deltagarna i vägledningsåret genom handläggare för vägledningsåret. Deltagarna kallas till en gemensam samling med övernattnings under Vägledningsårets första termin. Under Vägledningsårets andra termin genomförs en retreat. Både den gemensamma samlingen och retreaten bekostas av arbetsgivaren och Equmeniakyrkan. För den gemensamma samlingen debiteras arbetsgivaren 300 kr och för retreaten 900 kr. Resterande summor betalas av Equmeniakyrkan. För resor kan bidrag sökas från Equmeniakyrkan för kostnader över 750 kr med billigaste färdstätt. Arbetsgivaren förväntas betala summan upp till 750kr.

De som efter avslutade studier inte fått församlingstjänst eller motsvarande kan delta i höstens samling och retreaten på samma villkor som deltagarna i Vägledningsåret. Equmeniakyrkan betalar då hela avgiften. Som alternativ går det att vänta med sitt deltagande i upp till två år.

Samtal

Handläggare för Vägledningsåret möter deltagarna i Vägledningsåret även i enskilda samtal två till tre gånger under året på Equmeniakyrkans bekostnad. Dessa samtal äger rum först då pastor/diakon fått tjänst.

Ett enskilt samtal med kyrkoledare hålls inför ordinationen under Vägledningsåret.

Fortbildning

Efter Vägledningsåret uppmuntras pastor eller diakon att söka fortbildning i Equmeniakyrkans kompetensutvecklingsprogram (KUP) som finns för alla medarbetare i Equmeniakyrkan. Dessa utbildningar sker löpande och erbjuder olika teman. Arbetsgivaren står för resor och uppehålle medan Equmeniakyrkan står för innehållet i kurserna.

Equmeniakyrkan uppmuntrar också alla medarbetare att åka på den Vinterkonferens som samfundet ger för diakoner, pastorer, ungdomsledare och andra medarbetare. Den är som regel vartannat år.

TYSTNADSPLIKT / TYSTNADSRÄTT / ANMÄLNINGSPLIKT

I den här delen tas det upp vad som gäller för ordinerade pastorer respektive pastorer i Vägledningsåret angående tystnadsplikt, tystnadsrätt och anmälningsplikt.

Vad gäller för ordinerade i Equmeniakyrkan?

Så här formuleras det om tystnadslöfte i Teologisk grund:

Diakonen är Kristi tjänare i församling och samhälle med uppgift att förmedla Guds ord, ge omsorg, erbjuda gemenskap samt att särskilt stödja människor i utsatta livssituationer och stå på de förtrycktas sida. Diakon ger tystnadslöfte om sådant som anförtros i själavårdande samtal eller rör människors personliga förhållanden.

Pastorn är Kristi tjänare i församling och samhälle med uppgift att samla och bygga upp Kristi kropp, förkunna Guds ord, förvalta sakramenten, utöva själavård och leda församlingens liv i dess strävan att fullgöra sin kallelse. Pastor har tystnadsplikt och ger tystnadslöfte om sådant som anförtros i bikt eller enskild själavård.

Ordinerad pastor i Equmeniakyrkan får inte höras om något som han eller hon har fått veta under bikt eller enskild själavård. Det innebär till exempel att en ordinerad pastor inte kan bli kallad till domstol för att vittna om sådant som blivit anförtrott i enskild själavård.

Vad gäller under vägledningsåret?

Inför Vägledningsåret avger de blivande diakonerna och pastorererna tystnadslöfte om sådant som anförtros i själavårdande samtal eller rör människors personliga förhållanden. Detta tystnadslöfte ges vid en gemensam samling med någon av Equmeniakyrkans kyrkoledare. Frågan som kommer att ställas lyder: Lovar du att iaktta tystnadsplikt om sådant som anförtros i själavårdande samtal eller rör människors personliga förhållanden?

Tystnadsrätten, som också kallas den absoluta tystnadsplikten, ges pastorer vid ordination.

Lagtexten säger: ”Den som inom något annat trossamfund än Svenska kyrkan är präst eller den som i sådant samfund intar motsvarande ställning får inte höras om något som han eller hon har erfarit under bikt eller enskild själavård.” Begreppen ”präst” och ”motsvarande ställning” förutsätter ordination eller vigning varför Equmeniakyrkan anser att pastorer under Vägledningsåret inte har absolut tystnadsplikt. Det innebär att en pastor under Vägledningsåret kan bli kallad till domstol för att vittna om sådant som blivit anförtrott pastorn i enskild själavård.

Vad gäller för anställda som arbetar med barn och ungdomar?

I socialtjänstlagen kapitel 14 anges vilka som har anmälningsplikt eller anmälningskyldighet:

1 § Följande myndigheter och yrkesverksamma är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa:

1. myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdom,
2. andra myndigheter inom hälso- och sjukvården, annan rättspsykiatrisk undersökningsverksamhet, socialtjänsten och kriminalvården,
3. anställda hos sådana myndigheter som avses i 1 och 2, och
4. de som är verksamma inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet och fullgör uppgifter som berör barn och unga eller inom annan sådan verksamhet inom hälso- och sjukvården eller på socialtjänstens område.

De som är verksamma inom familjerådgivning är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om att ett barn utnyttjas sexuellt eller utsätts för fysisk eller psykisk misshandel i hemmet.

Pastor och diakon i Equmeniakyrkan – både ordinerade och icke ordinerade – ryms under punkt 4 ovanför, vilket innebär att de har anmälningsplikt.

Men hur förhåller sig anmälningsplikten gentemot tystnadsplikten och tystnadsrätten? Här kan det vara värdefullt att jämföra med Svenska kyrkan.

I Svenska kyrkans kyrkoordning, kapitel 54, står det:

§ 1. Förbud gäller mot att röja sådana uppgifter som har anförtrotts en biskop eller präst under bikt eller enskild själavård.

Förbud gäller också mot att röja sådana uppgifter som har anförtrotts en diakon under enskild själavård.

§ 13a. Den som i kyrkans verksamhet får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd är skyldig att genast anmäla detta till socialnämnden. Anmälingsskyldigheten gäller inte i fråga om uppgifter som biskop eller präst har fått veta under bikt eller enskild själavård enligt 54 kap. 1 § första stycket.

Detta innebär att en präst inom Svenska kyrkan har anmälningsplikt när det gäller sådant som prästen får kännedom om i verksamheten. Enda undantaget är när prästen fått denna kännedom under bikt eller enskild själavård. En diakon har alltid anmälningsplikt, även när det gäller sådant som diakonen fått veta i enskild själavård.

Det som gäller för präster och diakoner i Svenska kyrkan i detta avseende gäller även pastorer och diakoner i Equmeniakyrkan. En pastor och en diakon i Equmeniakyrkan – ordinerad eller icke ordinerad – är alltså skyldig enligt lag att anmäla till socialnämnden ”om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa”. En ordinerad pastor ska däremot inte anmäla om pastorn fått denna kännedom under bikt eller enskild själavård. En pastor under Vägledningsåret måste däremot anmäla även om hon/han fått kännedomen under bikt eller enskild själavård.

Riktlinjer för pastor under vägledningsåret avseende enskild själavård och bikt

Med anledning av vad som sagts ovan – dels om att bli kallad att vittna i domstol, dels om anmälningsplikten – är det angeläget att pastor under Vägledningsåret är tydlig med vad som gäller. En konfident bör alltid informeras innan bikt eller ett enskilt själavårdssamtal börjar. För att undvika missförstånd bör pastor under Vägledningsåret inte använda pastorskragen vid bikt och enskilt själavårdssamtal.

Pastor under Vägledningsåret ska hänvisa till ordinerad pastor vid frågor om bikt eller enskild själavård som kan bedömas leda till att frågan om tystnadsrätt kan aktualiseras. Den regionala kyrkoledaren kan vid behov hjälpa till att föreslå vilken pastor det bör hänvisas till. Är det ekumeniska klimatet på orten gott kan pastor under Vägledningsåret även hänvisa till en pastor eller präst i annat samfund.

När man känner behov av det bör man presentera sig som icke ordinerad pastor. Det kan vara klokt att presentera sig som pastor under Vägledningsår i församlingsblad, på hemsidan, på en namnskyld utanför arbetsrummet etc.

På frågan om det är ett stöd att inte ha tystnadsrätten under första året i tjänst som pastor kan svaret säkert bli skiftande. Självklart är det ett stöd att ha tystnadsrätten om man i bikt eller själavård fått veta sådant som man annars kunde ha blivit kallad till domstol att vittna om. Och det kan vara ett stöd att slippa anmäla till socialnämnden. Men man kan också vända på det och säga att det är ett stöd att under första året få hänvisa tunga själavårdssamtal till en mer erfaren själavårdare. Och det är inte enkelt att förhålla sig till kunskap som man fått under bikt eller enskild själavård om att till exempel ett barn far illa och veta att man inte får anmäla det.

KLÄDSEL

Pastors- respektive diakonskjorta används första gången i samband med förbönsakten i kyrkokonferensen inför Vägledningsåret. Övrig klädsel ska vara vårdad men behöver inte vara svart. Under Vägledningsåret kan man fortsätta att använda diakon- respektive pastorsskjorta, men det innebär inte att man måste det. Som redan nämnts kan det vid själavårdssamtal vara en fördel att pastor inte använder ”krage” eftersom det skulle kunna uppfattas som att man har absolut tystnadsplikt.

Ekumeniakyrkans gudstjänstklädsel, bestående av en blå robe och en vit stola, används först vid ordinationsakten. Då ges också diakonsmycket till diakonerna.

FÖRBÖNSAKT

Diakon- och pastorskandidaterna deltar i en förbönsakt i kyrkokonferensen det året då Vägledningsåret påbörjas. I förbönsakten anges att de från och med denna akt benämns diakon respektive pastor. Förbönsakten äger rum i en av konferensens gudstjänster och leds av kyrkoledare. Inga löften avges i samband med akten.

På motsvarande sätt välkomnas diakonerna/pastorerna i den församling där de tjänstgör under året före ordination. En ordning har utarbetats för denna förbönsakt som inte ska förväxlas med den installation som genomförs efter ordinationen. Förbönsakten leds av företrädare för den lokala församlingen.

Vissa församlingar kan vilja ha installationen i samband med att tjänsten tillträds. Men det är inte möjligt eftersom installationen är en bekräftelse av ordinationen och av de löften som ges där. Inget hindrar dock att församlingen, om den så vill, anordnar en välkomstgudstjänst som innefattar både högtid och fest och med representanter från samhälle och grannförsamlingar när en ny medarbetare påbörjar sin tjänst.

Arbetsgruppen för Vägledningsåret rekommenderar att installationen i den lokala församlingen sker så snart som möjligt efter ordinationen. Tidigare grupper som gått Vägledningsåret har uttryckt att det kan kännas tveksamt att behöva vänta över sommaren.

PRÖVNING AV KALLELSE OCH LÄMPLIGHET

Eventuella studierester ska vara inlämnade, rättade och registrerade allra senast den 20 februari under Vägledningsåret. Under mars månad föreslår sedan antagningsnämnden vilka som ska ordineras i kyrkokonferensen samma år.

Om någon anmälan görs gällande pastor eller diakon under Vägledningsåret kommer anmälan att hanteras i Antagningsnämnden på motsvarande sätt som när det sker anmälningar mot pastors- eller diakonkandidater. Tillsynsansvaret för pastorer och diakoner under Vägledningsåret ligger alltså hos Antagningsnämnden fram till ordinationen då det övergår till de regionala kyrkoledarna.

HANDEDARE OCH MENTOR

Deltagare i Vägledningsåret har enskild handledning och mentor. Gränsen mellan handledarens och mentorns uppdrag är inte knivskarp utan uppdragen kan delvis överlappa varandra.

Handledning är en organiserad och planerad form att stödja, underlätta och vidareutveckla medarbetarens yrkeskompetens. Det ska inte förväxlas med självvård men kan vara ett stöd i en svår självvårdssituation. I samtalen kan också mer övergripande frågor tas upp, samt frågor kring relationen med andra ledare i församlingen. Samtalen är konfidentiella. Handledaren är oftast professionellt utbildad för att kunna sköta sin uppgift.

Mentorn är oftast en erfaren kollega inom samma yrkesområde som kan utgöra ett stöd i yrkesrollen, framförallt när man är ny. I mentorssamtalet kan frågor av mer praktisk natur tas upp.

Den lokala församlingen ordnar handledare och mentor i samråd med pastorn respektive diakonen, men handläggare för Vägledningsåret kan vid behov ge stöd när det gäller att finna lämpliga personer. Det är angeläget att valet av handledare och mentor är klart när tjänsten påbörjas. Handledning ska ges minst en gång varannan månad.

VARFÖR KAN INTE VÄGLEDNINGÅRET SKE UTAN FRAMFLYTTAD ORDINATION?

Av de motiv som tidigare getts för en framflyttad ordination vill vi lyfta fram följande två.

Vi tror att Antagningsnämnden är det rätta organet för att planera och genomföra Vägledningsåret. Det är Antagningsnämnden med dess kontaktpersoner som har bäst kännedom om pastors- och diakonkandidaterna och vet bäst vilket stöd som bör ges i förhållande till utbildning och enskilda behov. Men Antagningsnämnden har bara kontakt med dem som inte är ordinerade samt med de ordinerade som inte fullgjort vad antagningsnämnden krävt. Vi tror inte att Vägledningsåret skulle kunna genomföras enligt nuvarande ordning om regionerna skulle ha huvudansvaret, eftersom de har ansvar för så många och kan ha svårt att tillräckligt mycket prioritera de nya i tjänst. Däremot genomförs

Vägledningsåret i samråd med de regionala kyrkoledarna, och Antagningsnämnden kan delegera vissa uppgifter till regionerna.

Eftersom Equmeniakyrkans kyrkokonferens oftast ligger under Kristi himmelfärdshelgen är i stort sett ingen som ska ut i tjänst färdig med sina studier eftersom läsåret då inte avslutats. Situationen med alla pastorer som hade studierester blev allt mer ohållbar i bildarsamfunden i början av 2000-talet. Antagningsnämnden kunde inte släppa de pastorer som inte fullgjort sin utbildning, och studierester som inte blivit gjorda innan första tjänsten påbörjats sköts ofta på en obestämd framtid. Det var inte ovanligt att Antagningsnämnden i sin lista över pastorer med studierester hade sådana som ordinerats flera år tidigare. Detta var ett orosmoment för pastorerna och det var en tidskrävande och besvärlig hantering för församlingarna och Antagningsnämnden. Oavsett Vägledningsåret skulle därför ordinationen ha behövt framflyttas till den första kyrkokonferensen efter studiernas avslutning.

Under de senaste åren har det blivit allt mer vanligt att pastorskandidater med särskild studiegång även har kurser på 10-15 högskolepoäng kvar att läsa en hösttermin, men är i övrigt klara med alla studier. I den nya ordningen kan de få förbön i kyrkokonferensen innan de börjar en tjänst på halvtid under hösten, för att efter nyår gå upp till heltid när de sista kurserna klarats av. Enligt den gamla ordningen skulle de ha behövt arbeta med något annat innan de kunde bli ordinerade och kallas pastorer.

I Teologisk grund i Equmeniakyrkan står det: "Ordinationen innebär bekräftelse på Guds och människors kallelse samt ger behörighet till tjänst i församlingarna." Under Vägledningsåret finns en behörighet till tjänst i den lokala *församling* där man har sin första tjänst, medan ordinationen ger behörighet till tjänst i *församlingarna*.

Ett sätt att tänka ordination i Equmeniakyrkan är att tänka den som en process under ett år och inte som en enstaka händelse. Ordinationen börjar i samband med förbönsakten i kyrkokonferensen, fortsätter genom arbete i församling, samtal med mentor och handledare, ordinationssamtal med kyrkoledare samt återträff och retreat under Vägledningsåret och avslutas i ordinationsgudstjänsten i kyrkokonferensen.

Diakon- och pastorskandidaten kan vid lämpligt tillfälle ge denna text till församlingen som hon/han förhandlar med. Frågor om texten kan ställas till biträdande kyrkoledare Olle Alkholm. Han är den kontaktperson som både församlingarna och pastorerna/diakonerna kan vända sig till för mer information.

Alvik den 5 sept 2019

Arbetsgruppen för Vägledningsåret
Olle Alkholm
Linnéa Lidskog
Marie Lindholm
Ola Rikner
Cicci Hagevi